

**DENE TÁRBIYASI HÁM SPORT BILIMLENDIRIWI QÁNIYGELERIN
PEDAGOGIKALIQ XIZMETIN INNOVACION RAWAJLANDIRIW**

Erejepov Dawitbay Tortkulbaevich

Ózbekistan Respublikası IIM nıń Qaraqalpaq akademiyalıq litseyi
dene-tárbiya oqıtıwshısı.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13836793>

Anotatsiya. *Bul maqalada dene tárbiyası hám sport bilimlendiriwi qániygelerin pedagogikalıq xizmetin innovacion rawajlandirıw haqında sóz etilgen.*

Gilt sózler: *dene tárbiyası, sport, bilimlendiriw, pedagogikalıq xizmet.*

**INNOVATION DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL SERVICES FOR PHYSICAL
EDUCATION AND SPORTS EDUCATIONAL REQUIREMENTS**

Abstract. *This article talks about the innovative development of pedagogical services in physical education and sports education.*

Key words: *physical education, sport, educational, pedagogical service.*

**ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛУГ ДЛЯ
ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ И СПОРТИВНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ
ПОТРЕБНОСТЕЙ**

Аннотация. *В данной статье говорится об инновационном развитии педагогической услуги в сфере физического воспитания и спортивного воспитания.*

Ключевые слова: *физическое воспитание, спорт, образовательная, педагогическая служба.*

Ózbekstan Respublikasınıń 1997 jıl qabıl etken «Tálim haqqında»ǵı nızamında tómendegi sózler jazılǵan. «Pedagoglardıń ádep-ikram qaǵıydalarına súyeniwi, balalardıń jeke basınıń qádır qımbatın húrmetlewleri. Olardı miynet, nızamlar, ata-analar, hayal-qızlarǵa ruwxıy, tariyxıy, mádeniy-milliy hám ulıwma xalıqlıq úrp-ádetlerge húrmet ruwxında, dógerek ortalıqqa ǵamqorlıq qatnasta bolıwdı tárbiyalawları shárt».

Bul oqıtıwshılardıń óz kásiplerin iyelewinde júdá úlken tayarlıqtan ótiwlerin talap etedi.

Ózbekstan Respublikasınıń Ministrler Kabinetiniń 4-iyul kúngi 355-sanlı “Dene tárbiya hám sport boyınsha qanıgelerdi qayta tayarlaw hám tájiriybesin asırıw sistemasın jáne de jetilistiriw is-ilájları haqqında”ǵı qararı qabıl etildi. Usı qarar tiykarında dene tárbiya hám sport bilimlendiriwi qanıgeleriniń áhmiyetli máseleler qaralǵan hám waziypalar tapsırılǵan.

Házirgi waqıtta joqarǵı oqıw orınları dáwir talabına juwap beretuǵın qanıygelerdi tek teoriyalıq bilimlerdi tereń úyretken jaǵdayda tayarlamaqta, oqıw rejelerinde hám kásiplik pánlerde oqıtıwǵa úlken itibar bermekte. Lekin mekteptegi tek tereń bilimli, anıq bır pán qanıygeligin iyelegen muǵallımlar ǵana emes, sonıń menen qatar ullı adamgershilik qásiyetlerge iye bolǵan balalar hám úlkenler menen qıynalmastan baylanısa alatuǵın, olardıń psixologiyasın túsine alatuǵın haqıyqat sheber pedagog ustazlar kerek.

Bunday qániyge pedagog-psixolog-tájiriybeli oqıtıwshı joqarı pedagogikalıq sheberlik hám texnika kónlikpeleri menen qurallanǵan adam bolıwı kerek.

Bolajaq oqıtıwshı qanıygeligi boyınsha bilimlerdi iyelew dawamında óziniń ádep-ikramlılıq ruwxıy dárejesin keńeytiredi, óz kásibi dógereginde ádep-ikram normalarına súyeniw

özgesheliklerin, onıń mazmunın ózlestiredi, muǵallım ádepliliginiń balanıń jeke basına tásirin ańlaw. Túrli jaǵdaylarda óz minez qulqın basqara alıw zárurlıǵın túsiniw jetedi. Bir sóz benen aytqanda, pedagogikalıq sheberlikti oqıp hám kónlikpelerdi. Pedagogikalıq texnika elementlerin ózlestirip iyelep aladı.

Ózbekstan ǵárezsizlikke erisken kúnnen baslap-aq ótken qısqa waqıt ishinde Ózbek, Qaraqalpaq xalqı siyasiy ekonomikalıq hám mádeniy tarawlarda úlken jetiskenliklerge eristi. Óz tariyxında jańasha oylaw tiykarında erisken ata-babalar qaldırǵan bay mádeniy ruwxıy miyrastı úyreniwge miyassar boldı, milliy mádeniyatımız qayta tiklendi, Respublikamızda ilim, pán, solardan pedagogika pání jańa rawajlanıwǵa kóterildi hám basqa da isler ámelge asırılmaqta.

Ózbekstan Respublikası bilimlendiriw tarawındaǵı tálim-tárbiya sistemasına interaktiv usıllar innovatsiyalıq áhmiyetli pedagogikalıq texnologiya sıpatında qollanıladı.

Interaktiv usıl bul oqıwshı shaxsınıń biliw iskerligin shólkemlestiriwdıń arnawlı forması bolıp tabıladı. Oqıw processinde barlıq oqıwshılardıń dıqqatı bilim alıwǵa qaratıladı.

Interaktiv usılında sabaqlardaǵı iskerlik tómendegi bes elementke baǵdarlanadı.

1. Óz-ara baylanıslılıq
2. Jeke juwapkershilik
3. Awızbirishilikte islerdi orınlaw
4. Birliktegi háreket
5. Toparlarda islew.

Mámleketimizde usı kúnge deyin qalıplesken dastúriy oqıw modelin jetilistiriw oǵan jańa pedagogikalıq texnologiyalardı engiziw islerin qızǵın ámelge asırıldı. Burınnan kiyatırǵan oqıw sistemasına jańa ideyalar hám innovatsion texnologiyalardan paydalanılmaqta.

Ózbekstannıń siyasiy- ekonomikalıq tarawındaǵı ózgerisler tálim processı menen tıǵız baylanıslı. «Tálim haqqında»ǵı Nizam hám «Kadrlar tayarlawdıń Milliy baǵdarlaması» na tiykarlanıp, jańa túrdegi tálim tárbiya túri orta arnawlı, kásip-óner tálimi payda boldı.

Aldımızda jańa túrdegi oqıw orınlarında akademik licey hám kásip-óner kollejlerinde ilimiy jaqtan tiykarlanǵan, házirgi zamanǵa muwapıq qánigelerdi tayarlaw jumısların ámelge asırıwǵa tayarlıq kórilmekte. Usınıń menen birge oqıw orınlarında joqarı tájriybeli, arnawlı, bilimge iye bolǵan qániygelerdi tayarlaw dástúri mámleketimizde ámelge asırılmaqta. Soǵan baylanisli tálimniń modelleri hám sıpatı jaǵınan ózgeriwi kerek.

Zamanagóy usıllar, qurallar, tálimniń túrleri hám usılları tálim alıwshılarda tómendegilerdi támiyinlewge qaratılǵan.

- xabarlardı jeke ráwishte paydalanıw qábileti,
- máseleni sheshiwde ilimiy jandasıw

Bolajaq qánigelerdi akademik-licey hám kásip-óner kollejlerde tayarlaw dáwirinde siyasiy jaqtan áhmiyetke iye bolǵan bilim hám maǵliwmatlardı beriw hám rawajlandırıwdı ámelge asırıw múmkin. Ásirese tálim alıwshılardıń pikirlew qábiletin tereńlestiriw metodların hám texnologiyalıq usılların tańlaw eń tiykarǵı másele bolǵan hám usınday bolıp qaladı.

Máseleniń negizin anıqlawǵa háreket etip kóreyik. Bunıń ushın tómendegi pedagogikalıq processtıń sxemasına itibarińizdi qaratamız.

«Texnologiya» grekshe sóz bolıp, «techne»- sheberlik, sanaat hámde, «logos»- túsiniq, tálimat sózleriniń birikpesinen payda bolǵan. «Tálim texnologiyası» túsiniǵı bolsa sózlik jaqtan

(inglizshe «an educational texnology») tálim (oqıtw) processin joqarı sheberlik, sanaat dárejesinde shólkemlestiriw barısında maǵlıwmatlar beriwshi pán (yaki táliymat) mánisin ańlatadı.

Óz aldına sonı da aytıp ótiw kerek, házirgi waqıtta tálim texnologiyası túsiniǵın logikalıq jaqtan kórsetiw barısında jalǵız pikir bolǵan emes.

Joqarıda aytıp ótilgenindey, pedagogikalıq texnologiya teoriyası ótken asirdiń ekinshi yarımınan baslap tiykarlanıp kiyatırǵan bolsa-da, usı «pedagogikalıq texnologiya» túsiniǵine qaraǵanda túrlishe jandasıwlar bar. Ásirese, pedagog alım V.P.Bespal'ko pedagogik texnologiyanı «ámeliyatqa éngiziw pedogogikalıq sistemaniń dúziliwi» dep táripleydi hámde tiykarǵı dıqqattı oqıw –pedagogikalıq processti aldınnan dúziliwge qaratıladı.

PROGRESS-(latinsha Progress sózinen alınǵan) aldında háreket, ózgeriw degen mánisti ańlatadı.

PEDAGOGIKALIQ PROCESS – tálim beriwshi menen bilim alıwshı ortasındaǵı belgilengen maqsetke erisiwge qaratılǵan hám nátiyje beriwshi óz-ara tásir procesi.

-Tálim beriwshi menen tálim alıwshınıń óz-ara qatnası.

-Tálim texnologiyası.

Házirgi kúnde tálim processinde interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogikalıq hám axborot texnologiyaların oqıw processinde qolloawǵa bolǵan qiziǵıw, itibar kúnnen kúnge kúsheyip barmaqta, bunday boliwdıńsabaqlarınıńbiri, usı waqıtqa shekem dástúrli tálimde oqıwshı – talabalrdi tek tayar bilimlerdi iyelewge úyretilgen bolsa, zamanogóy texnologiyalar olardi iyelep atırǵan bilimlerin ózleri qidirip tabıwlarına, mustaqıl úyrenip, analiz qiliwlarına, hátte nátiyjelerdi de ózleri keltirip shıǵariwlarına úyretedi. Oqitiwshı bul protseste shaxstıń rawajlanıwi, qalıplesiwi, bilim aliwi hám tárbiyalanıwına sharayat jaratadı hám sonıńmenen bir qatarda basqariwshiliq, baǵdarlawshiliq funktsiyasin orinlaydı.

REFERENCES

1. Ózbekiston Respublikasi “ Tálim haqıdagi qonuni”. T-1992 y
2. Rubinskiy.V. Tárbıyaviy ish metodikasi. T-1991y
3. R.J. Ishmuhámedov «Innovatsion texnologiya yordamida tálim samaradorligini oshirish yóllari» Toshkent 2004 y
4. U. Tolipov, M.Usmonboeva «Pedagogik texnologıyaning tadbıqiy asoslari» Toshkent 2006
5. N.Gaybullaev., R.Yodgorov., R.Mamatkulova. Pedagogika T- 2005
6. O.Xasanbeva va boshqalar Oila pedagogikasi T 2007 6
7. X.Ibragimov Pedagogika T 2007 6
8. U.Asqarova va boshqalar Pedagogika T 2008 6
9. Q.Qosnazarov., A.Pazılov., A.Tilegenov Pedagogika «Bilim» Nókis 2009 j
10. O.Xasanbeva va boshqalar Oila pedagogikasi T 2007 6
11. X.Ibragimov Pedagogika T 2007 6
12. U.Asqarova va boshqalar Pedagogika T 2008 6
13. Q.Qosnazarov., A.Pazılov., A.Tilegenov Pedagogika «Bilim» Nókis 2009 j